

Seizoensvaccinatie voor respiratoire infecties

Verbeteren van de vaccinatiegraad door samenwerking tussen huisarts en apotheker

---

INLEIDING

Jaarlijks wordt gemiddeld 5% van de Belgische bevolking getroffen door influenza. Symptomen variëren van milde verkoudheid tot ernstige complicaties die leiden tot hospitalisatie of zelfs overlijden, vooral bij kwetsbare groepen. Ook de recente coronapandemie heeft de mogelijk ernstige gevolgen van respiratoire infecties en hun impact op de gezondheidszorg benadrukt. Dit artikel werpt een licht op de recente ontwikkelingen en uitdagingen met betrekking tot het verbeteren van de seizoensvaccinatie tegen griep en COVID-19. We benadrukken hierbij de groeiende samenwerking tussen huisartsen en officina-apothekers en delen inzichten uit de voorbije vaccinatiecampagne. (1,2)

VACCINATIE IN CIJFERS

De griepvaccinatiegraad bij thuiswonende 65-plussers in Vlaanderen schommelt doorgaans tussen de 60 en 65%. Echter, door de coronapandemie steeg dit in 2020 naar een bemoedigende 70%. Hoewel dit hoger ligt dan het Europees gemiddelde, voldoen we nog niet aan de gestelde doelstellingen van het Vlaams Actieplan Vaccinaties 2012-2020 en de aanbevelingen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), die 75% vaccinatie van 65-plussers tegen seizoensgriep aanbeveelt. In de nieuwe gezondheidsdoelstellingen voor vaccinatie streeft Vlaanderen naar een verdere verhoging van deze vaccinatiegraad tot 80% bij 65-plussers tegen 2030, en zelfs naar 90% bij zwangere vrouwen en gezondheidswerkers. (3, 4, 5)

Wat betreft COVID-19 hebben de vaccinatiecampagnes, met name onder ouderen, buitengewoon succes geboekt. Tegen eind 2022 had maar liefst 85% van de totale bevolking in Vlaanderen een basisvaccinatie tegen COVID-19 ontvangen. 70% van de totale bevolking in Vlaanderen kreeg na zijn basisvaccinatie ten minste één boostervaccinatie. (6)

APOTHEKER ALS VACCINATOR

Omdat de vaccinatiegraad ondermaats blijft, werden bijkomende oplossingen gezocht. Zo is de officina-apotheker sinds oktober 2020 gemachtigd om het griepvaccin af te leveren aan remgeld aan een specifieke doelgroep, zonder voorafgaand medisch voorschrift van een arts. Met een vastgelegd voorschrijfprotocol kan de officina-apotheker nu zelf het vaccin voorschrijven, wat het traject van de patiënt om zich te laten vaccineren voor de seizoensgriep enigszins verkort.

Daar bovenop werd door de overheid beslist om de officina-apotheker ook in te schakelen als vaccinator, mits het volgen van een verplichte opleiding. Deze opleiding werd ontwikkeld door de sector, in samenwerking met de vier Vlaamse universiteiten. Ze omvat een theoretisch luik rond immunologie, een onderdeel rond het vaccineren zelf en Basic Life Support, conform het KB van 11/03/2022. Bovendien moet deze opleiding iedere drie jaar hernieuwd worden, wil de officina-apotheker blijven vaccineren. Daarnaast moeten vaccinerende apothekers zich logistiek voorbereiden, waarbij de apotheekruimte aan strikte voorwaarden moet voldoen. (7)

Na de sluiting van de COVID-vaccinatiecentra werden huisartsen en apothekers vanaf het najaar van 2023 niet alleen verantwoordelijk voor de influenzavaccinatie, maar ook voor de volledige COVID-vaccinatiecampagne. Hiermee speelt de eerstelijnsgezondheidszorg een cruciale rol in de jaarlijkse strijd tegen deze respiratoire infecties. Vaccinatie voor COVID-19 en influenza door de officina-apotheker is naast België reeds mogelijk in 14 andere Europese landen. In 9 van deze landen is de apotheker ook gemachtigd om andere vaccinaties zoals pneumokokken toe te dienen. Ervaringen uit onder meer Denemarken, Frankrijk en Duitsland zijn positief en

tonen aan dat het aanbieden van de mogelijkheid om zich te laten vaccineren via de apotheek de toegankelijkheid vergroot en bovenal de algemene vaccinatiegraad verbetert. (8)

SEIZOENSVACCINATIE 2023-2024

Tijdens de wintervaccinatiecampagne van 2023-2024 werd in België 58,4% van de apotheken ingezet voor COVID-19-vaccinatie en 67,7% van alle apotheken dienden ook griepvaccinaties toe, naast de reeds bestaande vaccinatoren. Deze uitbreiding van het aantal vaccinatoren binnen de eerstelijnsgezondheidszorg speelde een belangrijke rol in de distributie en toediening van vaccins gedurende dit winterseizoen.

Apothekers leverden dit winterseizoen bijna twee miljoen griepvaccins af. Hoewel de aflevercijfers lager waren dan tijdens de eerste jaren van de coronapandemie, is het opmerkelijk dat België erin slaagde de daaropvolgende daling af te remmen. In Vlaanderen steeg de vaccinatiegraad onder 65-plussers licht ten opzichte van het vorige seizoen. Tegelijkertijd bleek vaccinatiemoehheid het grootst bij jongere patiënten met onderliggende aandoeningen. (9, 10)

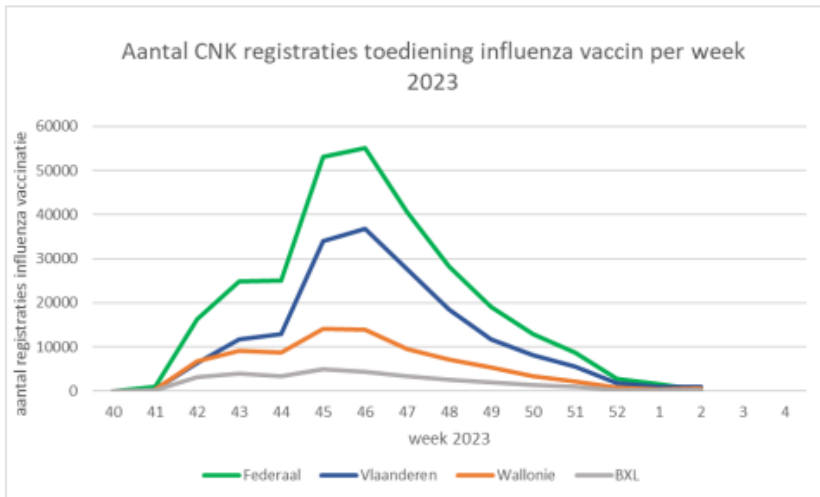
Gezamenlijk hebben de Belgische apotheken 292.777 griepvaccins toegediend en geregistreerd via de apotheeksoftware. In Vlaanderen werden deze gegevens vervolgens gedeeld met andere zorgverleners via Vaccinnet. De vaccinatie-initiatieven van apothekers zijn ontworpen om complementair te zijn aan die van artsen, waarbij de unieke laagdrempeligheid en brede toegankelijkheid van apotheken optimaal worden benut om de griepvaccinatiegraad te verhogen. Deze aanpak wordt duidelijk weerspiegeld in de regionale cijfers. In Brussel, waar niet elke patiënt een vaste huisarts heeft, hebben apothekers 29% van de afgeleverde vaccins toegediend, terwijl dit percentage in Vlaanderen op 15% ligt.

In dit eerste seizoen van griepvaccinatie door de apotheker, valt op dat 1 op 3 patiënten die in de afgelopen 3 tot 5 jaar geen terugbetaald vaccin (en dus tot de risicogroep behoort) had ontvangen, maar zich dit jaar toch liet vaccineren, dit deed bij de apotheek. Bijzonder is dat in de groep van de 18-49 jarigen met extra risicofactoren, waar de vaccinatiegraad traditioneel laag is, dit 1 op 2 is. In Brussel zijn deze percentages nog hoger. De flexibiliteit van vaccineren zonder afspraak binnen uitgebreide openingsuren van de apotheek, biedt een praktisch voordeel voor de jongere, drukbezette generatie.

Uit onderstaande grafiek blijkt dat griepvaccinaties in apotheken voornamelijk plaatsvonden vanaf week 45-46. Dit is vermoedelijk te wijten aan de collectieve vaccinatiemomenten van huisartsen, die op dat moment al op veel plaatsen waren afgerond.

WAT IS NIEUW?

- Na COVID-vaccinatie is nu ook influenzavaccinatie door de apotheker mogelijk.
- In het najaar van 2023 werd de volledige COVID-vaccinatiecampagne voor het eerst gedragen door de eerstelijnsgezondheidszorg, waaronder huisartsen en apothekers.
- ...

Figuur 1: Aantal CNK registraties voor influenzavaccinatie door de apotheker in functie van de tijd, najaar 2023. (Bron: Farmaflux)

In het najaar van 2023 bereidde de apotheker ook 892.579 COVID-19-vaccins voor en diende daarvan 635.403 vaccins toe aan risicopatiënten, zoals bepaald door de Hoge Gezondheidsraad, en aan alle andere patiënten die dat wensten.

Naar aanleiding van de afgelopen vaccinatiecampaagne werden 165 apothekers bevroegd door het Vlaams Apothekers Netwerk (VAN). De algemene samenwerking met andere vaccinatoren kreeg een gemiddelde score van 7,12 op 10. Er kwam vaak terug dat er geen of beperkt overleg of samenwerking was. Daar waar er wel overleg was, kwamen er positieve reacties naar boven. (9)

Apotheker ELZ Grimbergen

“We hadden een MFO georganiseerd voordat de vaccinatiecampaagne van start ging. Daar werd er op veel vragen een antwoord gegeven. Het was een heel constructief overleg waar veel problemen voorkomen geweest zijn en waardoor de samenwerking met de artsen optimaal was. Zij wisten hoe, waar en wanneer ze hun klaargemaakte vaccins konden afhalen of hoe ze konden doorverwijzen.”

SAMENWERKEN ALS VACCINATOREN

De uitbreiding van het aantal vaccinatoren vergroot niet alleen de beschikbaarheid van de seizoensvaccinatie, maar bereikt ook doelgroepen die eerder moeilijker toegankelijk waren. Het verbeteren van de vaccinatiegraad vraagt om een doeltreffende aanpak van de vaccinatiecampaagne, waarbij een complementaire samenwerking tussen de verschillende zorgverleners essentieel is. Ervaringen van afgelopen vaccinatiecampaagne tonen aan dat samenwerking en overleg nog niet optimaal verloopt. Daar waar overleg geweest is kwamen enkele concrete afspraken naar boven, wat leidde tot een soepel verloop van de seizoensvaccinatie.

Ook op het gebied van sensibilisatie moeten huisartsen en apothekers gezamenlijk optrekken. Als laagdrempelige aanspreekpunten spelen zij een belangrijke rol in het sensibiliseren van doelgroepen voor zowel griep- als COVID-vaccinatie. Deze inspanningen worden ondersteund door de Vlaamse Overheid en het Vlaams Apothekers Netwerk (VAN), dat uitgebreid campagnemateriaal ter beschikking stelt. Om de doelgroep te sensibiliseren en de vaccinatie te stimuleren, is het cruciaal om een duidelijk en eensgezind beeld naar de patiënt over te brengen. De sensibilisatie gebeurt door beide partijen populatiegericht. Huisartsen nodigen hun patiënten schriftelijk uit

en apothekers identificeren wie tot de doelgroep behoort en nog niet gevaccineerd werd en voeren op dat ogenblik een sensibilisatiegesprek. De apothekers konden rekenen op een sensibilisatieondersteuning via de apotheeksoftware.

MEDISCH-FARMACEUTISCH OVERLEG

Om van vaccinatie een succesverhaal te maken, is een goed gecoördineerde aanpak tussen verschillende zorgverleners van cruciaal belang. Wie neemt welke rol op zich? Wie richt zich op welke patiëntengroep? Wanneer wordt een patiënt best doorverwezen? Alles begint met een goede sensibilisatie, een duidelijke informatieverstrekking en correcte opvolging. Een Medisch-Farmaceutisch Overleg (MFO) is een gestructureerd overlegmoment, wat een ideaal platform biedt voor huisartsen en apothekers uit een specifieke regio om dergelijke vragen te bespreken en tot concrete afspraken te komen.

Tijdens een MFO over vaccinatie kunnen alle aspecten van respiratoire infecties, de beschikbare vaccins, recente ontwikkelingen en de specifieke doelgroepen worden doorgenomen. Dit biedt de gelegenheid om niet alleen de inhoudelijke kennis op te frissen, maar ook om samen te overleggen en duidelijke afspraken te maken voor de praktijk. Door dit soort afstemmingen wordt de synergie tussen huisartsen en apothekers geoptimaliseerd en de kwaliteit van zorg voor de patiënt verbeterd. Het beschikbare MFO-pakket rond vaccinatie richt zich niet enkel op griep en COVID-19, maar ook op de nieuwe ontwikkelingen betreffende vaccinatie voor respiratoir syncytieel virus (RSV) en de complexe vaccinatieschema's voor pneumokokkenvaccinatie. Ook hier spelen zowel huisarts als apotheker een belangrijke rol op vlak van sensibilisatie en opvolging.

BESLUIT

De mogelijkheid voor apothekers om zowel COVID- als influenzavaccinatie te verzorgen, biedt nieuwe perspectieven voor een doeltreffende en toegankelijke vaccinatiecampagne. De cijfers van afgelopen vaccinatiecampagne benadrukken de aanvullende rol van de apotheker die zich voornamelijk naar het einde van de wintervaccinatiecampagne aandient. De succesvolle samenwerking tussen huisartsen en apothekers in sommige regio's en het ontbreken ervan in andere onderstrepen de noodzaak van dergelijke gezamenlijke inspanning en coördinatie binnen eenzelfde regio. Een MFO biedt de ideale gelegenheid om in overleg te gaan, afspraken te maken en zo gezamenlijk te streven naar het verhogen van de vaccinatiegraad en bereiken van de gezondheidsdoelstellingen. Op deze manier kunnen we onze patiënten de best mogelijke zorg bieden op het gebied van vaccinatie.

REFERENTIES

1. How effective is the seasonal flu shot – CDC via <https://www.cdc.gov/flu/prevent/flushot.htm>
2. Cijfers | sciensano.be
3. Microsoft Word - Rapport_griep65plus_MR20221012.docx (laatjevaccineren.be)
4. Gezondheidsdoelstelling vaccinatie | Zorg en Gezondheid (zorg-en-gezondheid.be)
5. Vlaanderen wil tegen 2030 de bevolking nog beter beschermen door vaccinatie | Vlaanderen.be
6. Cijfers over basis -en boostervaccinatie tegen COVID-19 | (laatjevaccineren.be)
7. Belgisch Staatsblad (fgov.be)
8. PGEU-standpuntnota over de rol van openbare apothekers bij vaccinatie - PGEU
9. VAN: Evaluatie najaarsvaccinatie COVID-19 en griep 2023
10. APB: Griepvaccinatie door de apotheker (Influenza seizoen 2023-2024)